Motion

1977/78:1803

av Georg Andersson m. fl.
med anledning av propositionen 1977/78:99 om statligt litteraturstöd m. m.

Riksdagen har under senare år behandlat frågan om det statliga litteraturstödet vid flera tillfällen. Vid behandlingen vid 1975 års riksdag förelåg en djup oenighet mellan den borgerliga oppositionen och socialdemokraterna (KrU 1975:12). Detta tog sig bl. a. uttryck i partimotioner från både moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet, i vilka man yrkade avslag på principerna om ett selektivt utformat statligt stöd. Det som förenade den dåvarande oppositionen var främst kravet på ett generellt verkande stöd. I riksdagsbehandlingen bifölls emellertid socialdemokraternas förslag.

Mot denna bakgrund gav utbildningsministern våren 1977 en särskild utredare i uppdrag att utvärdera litteraturstödet och lägga fram förslag om förändringar. I direktiven angavs att utredaren skulle pröva möjligheten att skapa ett mer automatiskt verkande stöd. Förslag i den riktningen lades också fram av utredaren. I propositionen om litteraturstöd m. m. som regeringen har lagt fram på grundval av denna utvärdering och remissyttrandena ansluter sig emellertid utbildningsministern till den principiella utformning av stödet som riksdagen fattade beslut om år 1975. I propositionen anför utbildningsministern följande.

För egen del kan jag mot bakgrund av remissopinionen i frågan och då något allmänt accepterat system för ett mer automatiskt verkande stöd inte föreligger ansluta mig till uppfattningen att utgivningsstödet även fortsättningsvis bör vara selektivt varvid en prövning skall ske av varje titel för vilken stöd söks. Några automatiskt verkande moment i prövningen av det slag som utredaren har föreslagit bör alltså inte införas.

Det är glädjande att regeringspartierna nu har anslutit sig till socialdemokraternas uppfattning om systemets uppbyggnad. Den enighet som nu råder bör kunna ligga till grund för en mer fördjupad debatt om litteraturens ställning och även ge underlag för fortsatta insatser i syfte att förbättra stödet till litteraturen som ett led i en aktiv kulturpolitik från samhällets sida. Vi finner detta mycket tillfredsställande.

I ett väsentligt avseende är vi emellertid kritiska till innehållet i propositionen. Trots uttalanden från riksdagens sida återfinns i propositionen inte något förslag om massmarknadsutgivning av barn- och ungdomsböcker. Utskottet uttalade redan våren 1976 att regeringen snarast skulle återkomma till riksdagen med förslag inom detta område (KrU 1975/76:35). Med hänvisning till den utvärdering av det statliga litteraturstödet som avsågs påbörjas avstod regeringen i förra årets budgetproposition från att lägga fram något förslag om massmarknadsutgivning av barn- och ungdomslitteratur.

Den särskilde utredaren fick också i uppdrag att presentera förslag härom. Vi var emellertid inte beredda att acceptera en ytterligare fördröjning i genomförandet av denna kulturpolitiskt viktiga reform. Därför motionerade socialdemokraterna i kulturutskottet förra året om en utgivning av prisbillig kvalitetslitteratur för barn och ungdom i enlighet med ett av Kooperativa förbundet till regeringen framlagt förslag. Utskottets borgerliga majoritet fann dock inte "tillräckliga skäl" föreligga för ett bifall till vårt förslag. Utan någon saklig motivering avslog riksdagen vårt initiativ. Därmed förhalades frågan ytterligare. Den särskilde utredaren lade senare fram ett förslag till massmarknadsutgivning.

Det är mot denna bakgrund förvånande att utbildningsministern i propositionen uttalar att i detalj utarbetade förslag till utgivning och distribution av prisbilliga böcker för barn och ungdom saknas. En rad frågor behöver enligt propositionen studeras innan en massmarknadsutgivning av barn- och ungdomsböcker kan komma till stånd. Förra året hänvisade föredraganden till den av honom initierade utredningen. Ett år senare hänvisas till den särskilda barnkulturgruppen inom utbildningsdepartementet. Gruppen kommer enligt propositionen inom kort att lägga fram en rapport som bl. a. kommer att innehålla förslag i denna fråga, varför utbildningsministern inte finner anledning att ta initiativ till något nytt utredningsarbete på området. Hur snabbt ett sådant förslag kan realiseras är dock osäkert. Vi är inte beredda att acceptera denna passiva hållning från regeringens sida. Vi anser att en massmarknadsutgivning av prisbilliga barn- och ungdomsböcker tillhör en av de viktigaste hittills olösta kulturpolitiska frågorna, varför omedelbara åtgärder utöver regeringens förslag är nödvändiga.

Vi hälsar med tillfredsställelse de förslag till ökningar av anslagen till litteraturstöd som regeringen nu föreslår. I detta ingår bl. a. ett efterhandsstöd till ny barn- och ungdomslitteratur som beräknas gå till 150 titlar. I det föreslagna projektstödet ingår även stöd till bildböcker, bilderböcker och serier, vilket med hänsyn till kostnadsutvecklingen på området är välkommet. Efterhandsstödet och projektstödet kan emellertid enligt vår mening inte ersätta en massmarknadsutgivning av prisbilliga barn- och ungdomsböcker. Som ett komplement till de i propositionen föreslagna stödformerna anser vi det nödvändigt med en omedelbar satsning på en massmarknadsutgivning av olika kategorier barn- och ungdomsböcker. Detta har också en betydande remissopinion redovisat, t. ex. statens kulturråd, Sveriges allmänna biblioteksförening, Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Kooperativa förbundet (KF) och en rad studieförbund. Många remissinstanser var också positiva till att en massmarknadsutgivning för barn och ungdom på något sätt knöts till Litteraturfrämjandet.

Enligt vad vi har erfarit har Litteraturfrämjandet långt framskridna planer på hur en massmarknadsutgivning av barn- och ungdomsböcker kan organiseras och genomföras. Dessa planer borde enligt vår mening kunna

ligga till grund för en satsning på prisbillig barn- och ungdomslitteratur om staten tillskjuter erforderliga medel.

En ytterligare förutsättning är att utgivningen planeras på så sätt att företrädare för författare och förlag samt statens kulturråd och andra intressenter får möjlighet att påverka den definitiva utformningen. Detsamma bör gälla även företrädare för förskola, skola samt barn- och ungdomsorganisationer. En del av dessa organisationer står redan bakom Litteraturfrämjandets nuvarande verksamhet. Vi vill framhålla vikten av att man i utgivningen också får ett samarbete till stånd med de allmänna biblioteken och skolbiblioteken. Förskolan och skolan utgör enligt vår mening en naturlig plats att sprida denna litteratur.

Staten har hittills stött utgivningen av barn- och ungdomslitteratur genom att köpa 1 000 exemplar av ca 85 titlar per år. Dessa böcker används i en tvåårig försöksverksamhet med läsfrämjande åtgärder bland barn och ungdom. Genom att engagera barn- och ungdomsorganisationer och studieförbund i denna verksamhet är avsikten att öka läsintresset bland barn och ungdom. Försöksverksamheten föreslås nu upphöra. Organisationernas tillgång på barn- och ungdomsböcker försämras därmed drastiskt. Genom en massmarknadsutgivning av prisbilliga barn- och ungdomsböcker skulle dock organisationerna ges möjligheter att fortsätta sin verksamhet med läsfrämjande åtgärder.

Som riktlinjer för utgivningen bör gälla att denna i första hand inriktas på förskole- samt låg- och mellanstadieåldrarna. Den bör omfatta bildböcker och bilderböcker samt illustrerade och oillustrerade böcker för dessa åldersgrupper. Även behovet av serieböcker och seriemagasin bör uppmärksammas i detta sammanhang. Priset på dessa bör i princip överensstämma med vad som gäller för massmarknadsutgivningen av vuxenlitteratur.

Genom att använda Litteraturfrämjandet för en massmarknadsutgivning av barn- och ungdomslitteratur kan den organisation för försäljning och distribution som Litteraturfrämjandet byggt upp utnyttjas även här. Som tidigare nämnts är det dock viktigt att man söker etablera nya kanaler för att sprida dessa böcker. Därvid har Stiftelsen Litteraturfrämjandet särskilda möjligheter genom det nära samarbetet med de folkrörelser som ingår i stiftelsen, nämligen Arbetarnas bildningsförbund, KF, LO, Lantbrukarnas riksförbund/Studieförbundet Vuxenskolan och TCO/TBV.

Vi anser sålunda att stora ansträngningar bör göras för att få en massmarknadsutgivning av barn- och ungdomsböcker till stånd. Med hänsyn till det stora behovet av prisbilliga böcker för barn och ungdom samt socialdemokraternas strävan att på olika samhällsområden förbättra barns och ungdomars sociala och kulturella förhållanden är ett ytterligare uppskjutande av denna reform enligt vår mening oacceptabelt. Vi föreslår därför att regeringen får riksdagens bemyndigande att ingå avtal med Litteraturfrämjandet om stöd för utgivning av barn- och ungdomslitteratur i huvudsak enligt här angivna riktlinjer. Vidare föreslår vi en medelsanvisning av 2 milj.

kr. för detta ändamål.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar bemyndiga regeringen att ingå avtal med Litteraturfrämjandet angående stöd för utgivning av barn- och ungdomslitteratur i huvudsak enligt de riktlinjer som anförts i motionen,
2. att riksdagen beslutar att till Litteraturstöd (B 21. Utbildningsdepartementet) för budgetåret 1978/79 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 2 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 20 500 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 28 mars 1978

GEORG ANDERSSON (s)

INGEMAR LEANDER (s)
ÅKE GREEN (s)
TYRA JOHANSSON (s)
LARS-INGVAR SÖRENSON (s)
HANS ALSÉN (s)
LENNART BLADH (s)
CATARINA RÖNNUNG (s)
HELGE KLÖVER (s)
LENA ÖHRSVIK (s)
BERTIL ZACHRISSON (s)
STURE PALM (s)